

Etterutdanning i rådgiving

Plan for gjennomføring, utviklet av samarbeidsgruppe med representanter fra Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Sør-Trøndelag og Universitetet i Tromsø

Mai 2009

Etterutdanning i rådgiving

Denne etterutdanningen er initiert av Kunnskapsdepartementet med utgangspunkt i behovet for økt kompetanse for rådgivere og lærere i grunnopplæringen. Stort frafall i videregående skole og risikoen for feilvalg i overgangen fra grunnskole til videregående er noe av begrunnelsen for opprettelsen av tilbudet. Etterutdanningen er også begrunnet i ny forskrift, kap. 22, (01.01.2009) til opplæringslovens § 9 – 2 som sier at ”elevane har rett til nødvendig rådgiving om utdanning, yrkestilbud og yrkesvalg og om sosiale spørsmål”.

Lærere og rådgivere i grunnopplæringen skal med utgangspunkt i et helhetlig perspektiv på eleven, gi veiledning og rådgiving innenfor to områder. For det første skal sosialpedagogisk rådgiving hjelpe og støtte eleven i personlige forhold og sosiale og emosjonelle utfordringer og for det andre skal utdannings- og yrkesrådgiving bevisstgjøre og støtte eleven i valg av utdanning og yrke og vise veier til ulike yrker. For at rådgivingen skal bli best mulig for eleven, skal skolen, ifølge forskriften, se den sosialpedagogiske rådgivingen og utdannings- og yrkesrådgiving i sammenheng.

Endringer og omstillinger innenfor utdanningssystemet og arbeidslivet, økende mobilitet og kulturelt mangfold har skapt muligheter og valgfrihet som tidligere generasjoner vanskelig har kunnet forestille seg. Samtidig har mangfold og fleksibilitet ført til uforutsigbarhet og usikkerhet i valgsituasjoner for de unge, og risikoen for å gjøre feilaktige valg kan bli konsekvensen av dette. Lærerne og rådgiverne skal hjelpe barn og unge til å finne seg til rette i opplæringen og vise hvordan de kan utnytte sine ressurser i fremtidige livsløp. Da står de overfor utfordringer som berører barn og unges identitetsspørsmål, personlighetsutvikling og fremtidsvalg.

Formål

Etterutdanningen i rådgiving skal videreutvikle og forbedre kompetanse og praksis hos rådgivere og lærere i grunnopplæringen, slik at elevenes rett til rådgiving blir godt ivaretatt.

Oppbygging

Etterutdanningen består av flere temaer. Det første tema er overbyggende og gir en grunnleggende innføring i fagområdet. Denne delen er obligatorisk for alle deltakerne. Til temaet er det knyttet en oppgave som deltakerne skal arbeide med etter samlingen. Oppgaven godkjennes av faglærer.

Etter innføringstemaet kan deltakerne velge mellom fem temaer. De må ta minst to av dem i tillegg til innføringstemaet for å få kursbevis. Deltakerne kan også velge å ta alle temaene i etterutdanningsopplegget.

Rådgiving i kunnskapssamfunnet

- Introduksjon til rådgiving

Etikk i veiledning

Kommunikasjon i rådgiving

Utvikling av skolen som rådgivingsarena

Rådgiving og veiledning

Lov og regelverk om rådgiving

Innhold, organisering og arbeidsformer

Det felles temaet går over to sammenhengende dager. Tema Rådgiving og veiledning går også over to dager, mens hvert av de andre temaene går over en dag. Hele etterutdanningsopplegget kan gjennomføres i løpet av totalt 8 dager som fordeles på et skoleår. Det vises forøvrig til mål- og innholdsbeskrivelser i egen beskrivelse av de seks temaene.

Undervisningen vil ta utgangspunkt i deltakernes egne erfaringer med rådgiving. Det vil bli brukt varierte arbeidsformer på undervisningssamlingene, for eksempel forelesinger, gruppearbeid og diskusjoner.

Arbeidskrav/oppgaver

Det gis en obligatorisk oppgave i det felles temaet, den skal godkjennes av faglærer. I de andre temaene gis det forslag til oppgaver som deltakerne forventes å arbeide med i etterkant av samlingene. Alle oppgavene er praksisnære og tar utgangspunkt i deltakernes egen praksis hvor de skal prøve ut og reflektere over noe av det som ble tatt opp på samlingene. Deltakerne kan arbeide med oppgavene individuelt eller sammen med andre fra skolen. De får også mulighet til å reflektere rundt oppgavearbeidet på nettportalen for etterutdanning i rådgiving og dele sine erfaringer med andre kursdeltakere. Det forventes at arbeidsgiver legger til rette for at deltakerne kan få tid til oppgavene etter samlingene. Målet med oppgavene er å utvikle deltakernes praksis.

Kursbevis

Deltakerne kan få kursbevis. Det er to krav knyttet til å få det:

1. Deltakelse på innføringstemaet og minst to valgte temaer
2. Oppgaven i innføringstemaet må være godkjent av faglærer

Læringsressurser

Det vil bli trykket opp et kompendium til deltakerne med aktuelt lesestoff til alle temaene. I kompendiet vil det også være en liste over anbefalt tilleggslitteratur og nettressurser. Digitale læringsressurser vil bli utviklet og lagt ut på en nasjonal portal som deltakerne får tilgang til. Her vil deltakerne også få mulighet til diskusjoner med deltakere fra egen gruppe eller grupper i andre deler av landet gjennom blogging m.m.

Det vil også bli lagt ut stoff på nett som deltakerne skal ha satt seg inn i før de kommer på samlingene. Et eksempel på dette er korte skjermforelesinger som det bygges videre på i undervisningen; introduksjonsforelesing, forelesinger om kommunikasjon, lovverk og utvikling av skolen som rådgivingsarena. Det legges vekt på læringsressurser i varierte former.

Nettverkssamarbeid

De fire utdanningsinstitusjonene har avtalt regionalt nettverkssamarbeid med til sammen 13 institusjoner:

Høgskolen i Bergen: Høgskulen i Sogn og Fjordane, Universitetet i Stavanger, Norsk lærerakademi høgskolen

Høgskolen i Lillehammer: Høgskolen i Akershus, Høgskolen i Telemark, Høgskolen i Buskerud, Høgskolen i Vestfold

Høgskolen i Sør-Trøndelag: Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskulen i Volda, Dronning Mauds Minne høgskole

Universitetet i Tromsø: Høgskolen i Nesna, Samisk høgskole, Høgskolen i Finnmark

Temabeskrivelse

Rådgiving i kunnskapssamfunnet - Introduksjon til rådgiving

Felles tema

Dette temaet er en overbyggende del av etterutdanningen. Det peker mot de andre temaene og skal gi et grunnlag for deltakernes videre valg av temaer. Introduksjonsemnet går over to dager.

Mål

Målet med dette temaet er å gi innsikt i og forståelse for oppvekstbetingelser i det moderne samfunn og egen rolle som rådgiver. Dette vil være et viktig grunnlag for refleksjon omkring egen praksis i det helhetlige rådgivingsfeltet som omfatter sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesrådgiving.

Innhold

Det vil bli gitt en innføring i sentrale teorier om barn og unges oppvekst i det moderne samfunnet. Med utgangspunkt i nyere norsk og europeisk forskning belyses strukturelle forhold som fortsatt bidrar til å snevre inn valgmuligheter for ungdom; sosial klasse, kulturell bakgrunn, kjønn og økonomi. Forhold som har å gjøre med risikosoner, marginalisering, inkludering og flerkulturelt mangfold vil også bli belyst.

Rådgiverrollen er i endring og lærerne har fått et utvidet ansvar for rådgivingen i skolen. Dette innebærer ikke bare endring i den enkeltes arbeidsoppgaver, men også i samarbeidet om rådgivingen på skolen. Ulike konsekvenser av disse endringene blir belyst. Med utgangspunkt i blant annet felles kompetansekriterier for rådgivere, vil deltakerne få innsikt i hvordan de kan definere egen rådgiverrolle og støtte opp om egen kompetanseutvikling slik at elevenes rett til rådgiving blir innfridd på best mulig måte.

Arbeidskrav

Etter samlingen får deltakerne en refleksjonsoppgave innenfor temaet: *Arbeidsplassen som læringsarena, en suksessfortelling om rådgiving.*

Oppgaven skal leveres inn og må godkjennes av faglærer for at deltakerne kan få kursbevis. Erfaringsdeling og etterarbeid knyttet til oppgaven kan gjennomføres via nettportalen. Nærmere informasjon om oppgaven blir gitt på samlingen.

Temabeskrivelse

Etikk i veiledning

Mål

Målet med temaet er at deltakerne skal bli kjent med ulike perspektiver innenfor etikk og bli i stand til å reflektere rundt etiske problemstillinger i rådgivingsarbeidet.

Innhold

- Nærhetsetikk (utvalgte deler)
 - Sentrale teoretikere (Løgstrup, Levinas)
 - Jeg og den andre
 - Tillit og etikk i relasjonen
 - Den etiske fordring
 - Veilederens ethos
 - Dydsetikk
 - Profesjonsetikk
- Å være avgrenset som veileder
 - ”Urørlighetssonen” (Løgstrup)
 - Nærhet og distanse i veiledning
 - Maktforhold i veiledning
- Taushetsplikt og meldeplikt
 - Dilemmaer i samarbeid og videreformidling av informasjon

Forslag til oppgaver

- Reflekter rundt etiske problemstillinger du har møtt i veiledningen og knytt dem til de tanker som dukket opp under forelesingen på samlingen.
- Drøft sammen med noen kollegaer på nettet eller på skolen hvordan etiske perspektiver gjenspeiles i skolens praksis og på hvilken måte dette er/bør være en gjenstand for diskusjon i personalgruppen.

Temabeskrivelse

Kommunikasjon i rådgiving

Mål

Målet med temaet er at deltakerne skal bli bevisst aspekter ved kommunikasjon som kan ha stor betydning for lærere og rådgiveres samtaler med barn og unge. Deltakerne skal spesielt bli bevisst betydningen av empati som grunnlag for rådgivingssamtaler, og bli inspirert til å utvikle sine egne kommunikasjonsmønstre i rådgivingsarbeidet.

Innhold

- Empatisk kommunikasjon: grunnlaget for gode rådgivingssamtaler
 - empati som begrep
 - empatisk lytting
- Rådgiverens kommunikasjon på metanivå i samtalen: betydningen for konstruktivt samarbeid
 - metakommunikasjon
 - sosial posisjonering i samtalen
- Rådgiverens bevissthet om og utvikling av egne kommunikasjonsmønstre
 - den reflekterte praktiker
 - interaksjonsperspektiver som redskap

Forslag til oppgaver

Gjennomfør en rådgivingssamtale eller øvingssamtale og gjør et lyd- eller videoopptak av den. Gå gjennom opptaket med perspektiver fra samlingen.

Utvikling av skolen som rådgivingsarena

Mål

Målet for temaet er at deltakeren skal se seg selv som tilrettelegger og endringsagent på rådgivingsfeltet ved egen skole. Ved å få kjennskap til teori om endring og verktøy for utvikling av praksis skal deltakerne inspireres til å initiere og drive et avgrenset innovasjonsprosjekt på egen arbeidsplass.

Innhold

- Tilrettelegging for innovasjon og endring

Kan jeg skape endring på min skole? Visjon og virkelighet

Begrepsavklaringer

En lærende organisasjon

Innovasjon og endring

Hvordan legge til rette for et innovasjonsprosjekt på egen skole?

Verktøy til bruk i endringsprosesser

Planlegging

Realistiske mål - hvordan arbeide med målformuleringer?

Utfordringer man kan møte - hvordan arbeide med motstand?

Fra observasjon til handling

- Pådriver for innovasjon og endring

Hvordan være pådriver i endringsprosesser?

Videre gjennomgang av innovasjonsmodellen - fra handling til oppsummering

Må endring ta slutt? Inspirasjon til videre arbeid med prosjektet

Forslag til oppgave

Deltakerne skal etter samlingen begynne på gjennomføring av sitt valgte innovasjonsprosjekt.

Opgaven skal bestå av:

- Formulering av mål for prosjektet
- En konkret plan for innovasjonsprosjektet
- Gjennomføring av første ledd i prosjektet
- Refleksjon over utfordringer i prosjektet

Temabeskrivelse

Rådgiving og veiledning – tradisjoner, teorier og verktøy

Mål

Målet med temaet er å at deltakerne skal tilegne seg kunnskap om rådgivings- og veiledningstradisjoner, og metoder for sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesrådgiving for å kunne øke sin innsikt og refleksjon og bruke det i praktisk utøvelse av rådgivingsarbeidet.

Innhold

- Sentrale tradisjoner, teorier og metoder i rådgiving
Veiledning av grupper og individer
- Relasjoner og kommunikasjon i veiledningssamtalen
Elevsamtalen - utviklingssamtalen

Møtets pedagogikk
Nærhetspedagogikk
Konflikt/samspill
Empowerment

- Et samfunn i endring – nye yrker og økt mangfold
Yrkesorientering og yrkesrådgiving

Teorier om livsløp, karrierevalgkompetanse og realistiske valg
Kartleggings- og bevisstgjøringsverktøy – Amundsons hjul

Forslag til oppgaver

Samlingene vil legge til rette for utprøving av ulike veiledningsmetoder og rådgivingsverktøy. Erfaringsdeling på nettportalen, i eget personale eller mellom deltakergrupper på en/flere skoler.

Temabeskrivelse

Lov og regelverk om veiledning

Mål

Målet med temaet er å gjøre deltakerne kjent med gjeldende lov og forskrifter for rådgiving og veiledning i grunnopplæringen og utvikle kunnskap om hvordan regelverket kan realiseres i opplæringen.

Innhold

- Opplæringslova § 9-2, m.m., Forskrift til opplæringslova § 22, Læringsplakaten, Forvaltningsloven § 13
 - Sentrale definisjoner
 - Formål med rådgivingen, retten til rådgiving, oppgaver. Oppgaver som ligger i randsonen, prioritering
 - Et helhetlig perspektiv i rådgivingen – hele skolens ansvar
- Sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesrådgiving
 - Delt rådgivingstjeneste, fordeler og ulemper
 - Den sosialpedagogiske rådgivingens virkeområde, PPT og kontaktlærer - samarbeid/roller
 - Formidling av informasjon til elever og foresatte om retten til rådgiving
 - Tilgjengelighetsprinsippet, organisering
 - Samarbeid med hjemmet og hjelpeinstanser utenfor skolen
 - Taushetsplikt og informasjonsplikt
 - Tilpasse til elevens behov
 - Plikt til internt samarbeid om utdannings- og yrkesrådgiving, eksternt samarbeid
- Skolens/lærerens ansvar for rådgiving
 - Personalets kompetanseutvikling (sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesrådgiving)
 - Kompetansekravene for rådgivere
 - Ressurser (menneskelige og økonomiske)

Forslag til oppgaver

- a) Deltakerne kartlegger og vurderer hvordan veiledningstjenesten organiseres på egen skole og hvordan organiseringen fremmer eller hemmer oppfølgingen av intensjonene i regelverket. Deltakerne setter fram forslag om evt. endringer/forsterkninger.

- b) Deltakerne kartlegger evt. pågående tiltak til å utvikle tjenesten på skolen, vurderer hvilke (nye) utviklingstiltak som kan igangsettes og skisserer forslag om hvordan de kan gjennomføres.

Denne oppgaven passer best der mange av skolens personale deltar på etterutdanningen.

- c) Deltakerne kartlegger og vurderer samarbeidet med et utvalg av skolens samarbeidspartnere og foreslår evt. endringer/forsterkninger.

10.05.09

Inga H. Andreassen
HiB

Torild Schulstok
Guro Wattum
HiL

Calle Dons
Snefrid Tislevoll
HiST

Jan Alexandersen
Cato Bjørndal
UiT

Revidert i nov. 2009